

XXVIII. A PHYLLOXERA-KÉRDÉSHEZ.

„*Hannibal ante portas!*“ ezt már nem mondhatják szőlősgazdáink azon hírre, hogy Pancsován egy egész szőlőterület megvan szállva e rettegett rémtől, — mert Hannibal már nem csak a kapu előtt van, hanem a kapun, ime, be is rontott.*

Tiszta lélekkel mondhatom, hogy a mióta a phylloxera Európaszerte hol rombol, hol kísért, feszült figyelemmel kísértem a dolog fejlődését, telhetőleg igyekeztem a parasitismus jelenségeit gyakorlatilag megközelíteni és — nem bírok félni a phylloxerától; azt is tartom, hogy ott, a hol a szőlők irtásához folyamodtak, az irtók többet rontottak mint a phylloxera maga.

Előre is megmondom, hogy egyéni nézetet kívánok kifejezni, s a tárgyilagos eszmecserének és vitának elébe állok; a vita és eszmecsere helyén is lesz, mert hiszen tudjuk, hogy a kormány lépésekre készül.

Nem a félelemmel járó kapkodással, hanem hidegvérrel, megfontolással kell, hogy szemébe nézzünk a dolognak s azután a körülményekhez képest gyorsan és határozottan kell, hogy cselekedjünk is.

A phylloxera-kérdés sarkpontja Franciaországban fekszik; ott tünt fel a baj, orvoslása körül a francia akadémia ragadta meg a kezdeményezést, melynek eredménye az, hogy az állat életmódját meglehetősen ismerjük, ismerjük az általa okozott kár természetét is és ezen a réven nyertünk egy nagy halom receptet, a melylyel a bajt kiönthetjük. De a receptek receptje gyanánt mégis csak a szőlők irtása szerepel, a mi tagadhatatlanul radicalis eljárás, de végzetlenül csorbítja a nemzetgazdaság érdekét — a jó gazda könnyes szemmel folyamodik hozzá. Ott is úgy van, nálunk is így lesz ez.

Saját viszonyainkat tekintve, előre és bátran elmondhatjuk, hogy nálunk a legjobb kiöntési recept is egy elveszett dolog, mert alkalmazása sok bajjal jár. És ha egy gazda alkalmazza, száz pedig nem, akkor nincs köszönet benne. A hatóságok közbenjárása sem fogja többre vinni, mint péld. a hernyófészkek leszedése körül, mely hatóságilag elrendeltetik ugyan, sőt a hanyagok meg

* Ormós Zsigmond úr, Temesvármegye főispánja, szives volt a Természettudományi Társulathoz egy Pancsováról származó szőlőgyökérdarabot küldeni. E gyökérdarab fel van duzzadva, s rajta itt-ott egész csomókban parányi, citromszíni pontocskák láthatók. A göröcsövi vizsgálat rögtön igazolta, hogy ama parányi állatok csakugyan a phylloxera vastatrix kifejlődött alakjai. Szerk.

is büntettetnek, a fészkek azonban a fákön maradnak. A teendő lépéseknél jó lesz ezekről meg nem feledkezni.

Ezek után szorosán a tárgyhoz kívánok szólani. A mennyire én a növényeknek, akár valódi élődiék, akár egyáltalában a kártékonyságig felszaporodott gerincztelen állatok által való pusztítását ismerem, azon tanhoz szegődtem, mely szerint *az élődiék s egyáltalában azon állatok, a melyek mind táplálkozás mind szaporodás dolgában közvetlenül a növénytől függenek, csak akkor lesznek veszedelmesek a növény életére nézve, a mikor a növény, természetével ellenkező körülményeknél fogva, beteges, tengődő állapotba jutott.*

Ezt világos példákkal kívánom megvilágítani. A kolozsvári muzeumkertben egy évben a kertész a közönséges, teljesvirágú mályvákat előszeretettel mivelte. A kert hátulsó, steril talajú részében a mályvák csak 6—8 hüvelyknyire nőttek, levelészek és bogarak (apion) által tökéletesen tönkre tételtek, holott a tó közelében, jobb talajban, kellő nedvesség mellett, 8 lábnyira nőttek. Bogár és levelész ezeken is tartózkodott, de nem birt erőt venni a növényen. Maros-Vásárhelyt, a Dr. Knöpfler Vilmos kertjében, egy ízben lugasra (Spalier) nevelt körtefákat vizsgáltam, melyeknek levelei átlátszóra szivattak ki milliónyi tingisek által, holott a közönségesen nevelt fák levelein e bajnak nyoma sem volt; de az is igaz, hogy a lugasra vetett egy pillantás legott meggyőzte a szemlélőt arról, hogy ily mérvű dressura a körtefa természetével ellenkezik. Ebben van tanúság!

Bátorkodom tehát ezeket a kérdéseket feltenni: foglalkozott-e valaki annak megalapításával: *milyen mivelésű szőlők azok, a melyeket a phylloxera megszállott? és nem lehetne-e ebből kivenni, hogy az állat a bizonyos mivelésű szőlőket előszeretettel felkeresi?*

Kötve hiszem, hogy akadjon szakember, a ki e kérdésekre tartozó feleleteket kevésbe venné; itt is csak arra akarom az emlékezetet felhívni, hogy e tekintetben a magyar szőlészet körében meg van az intés is.

Ugyanis pár évvel ezelőtt Nagy-Szombat némely szőlőjében rovarkárok fordultak elő, melyeknek megvizsgálására Dr. Entz Ferencz, mint szőlész és Dr. Horváth Géza, mint entomologus kirándultak; az eredmény pedig az lett, hogy ott az eumolpus vitis, egy bogár, mely mindenütt tenyészik, a hol szőlő van, a kártékonyságig felszaporodott, legnagyobb mértékben pedig azokban a szőlőkben — ezt jól tessék megjegyezni. — *a melyekben a drótra való mivelés a túlságig vitetett; más mivelésű szőlők kevésbé vagy éppen nem szenvedtek!*

Hol lépett fel először a phylloxera az osztrák-magyar birodalom területén? Úgy tudom Klosterneuburgban, még pedig — ezt is jól tessék megjegyezni — az úgynevezett „mintaszőlőkben“, a hol, mint közönségesen tudva van, a szőlőtöke az *experimentumok* minden kigondolható keresztfájára feszítették. Azt mondják, hogy oda a phylloxera behozatott; hiszem, de én fontosabbnak tartom azon körülmény számbavételét, hogy ott erőt birt venni a telepen; ennek oka van, melyet én a mivélésben keresek.

Mert ha a phylloxera-kérdést más oldalról tekintjük, látni fogjuk, hogy azóta már több faja lett ismeretes és Giebel „Archiv für Naturgeschichte“-je már olyat is közöl, mely a fenyő gyökerén él; de azt még nem tapasztaltuk, hogy valahol irtotta volna a fenyveseket; élődije a fenyőnek, mint van ezer meg ezer növénynek élődije, anélkül hogy a növényt veszélyeztetné, feltéve, hogy a növény, természetének megfelelő körülmények között tenyészik.

Nekem erős meggyőződésesem az, hogy a phylloxera vastatrix kártékonyságához nem elég, hogy az állat behozassék, hanem léteznek oly feltételek, a melyek kártékonyságig való felszaporodását lehetségessé teszik; e feltételek pedig legelső sorban a mivélés mód-szerében keresendők.

Nem hiszem, hogy egy növény, melynek tenyésztésénél szemmel tartom azt, hogy acclimatisált és hogy kúszó növény, s e kettőhöz szabom azután a föld megmivélését, a növény kezelését, hogy, mondom, e növény ne bírjon hathatósan reagálni a parasiták támadásaira; és mihelyt reagál, visszaszorítja a parazitát azon korlátokba, a melyekben megszűnt ártalmas lenni.

Tessék most fontolóra venni azt, hogy minálunk egyazon növényre, a szőlőre, a mivélésnek hány módja alkalmaztatik? Tessék e mindenféle, néha homlokegyenesen egymással ellenkező mivélési módokat racionális szempontból bírálat alá venni, s megalapítani, hogy a növény természetéhez képest — melyik a racionális mód? — Én úgy tudom, hogy nem vegyészeti praeparatumokban, hanem a racionális mivélésben foglaltatik a phylloxera igazi óvszere; hiszem ezt annál erősebben, a minél bizonyosabb az, hogy a baj föllépése talál avval az idővel, a melyben Hoibrenk mivélési módja mozgalmat keltett, elterjedett és épen a szőlőknél a túlságokba csapott át.

Én egy pillanatig sem kétkezem abban, hogy az ajánlott vegyészeti szerek nem hatnának, de az alkalmazás gyakorlati és gyökeres keresztülvitelében kétkezem; mert néhány százezer holdon tenyésző sok millió tökének egyenként és gondosan való kezeléséről van szó, s az indolentia és ignorantia igen is nyoma latban.

Beszélnek folyadékrol, mely biztosan irt és akónként „csak“ 20 krajczárba kerül. Elhiszem. De tessék azt is számba venni, hogy néhány millió akóról lesz szó; hogy e folyadék-mennyiséget rendszeren vizszegény tájak hegyeire kell szállítani; hogy a tókérol tókére való alkalmazás roppant munkaerőt kíván, összevéve olyan költséget, mely nagyobb annál a haszonnál, a melyet, átlag véve hanyagúl mivelte bortermő vidékeink valaha adtak vagy adhatnak!

Én — ismételve mondom — csak a racionális mivélésben keresem az óvszert.

Felhozom — per analogiam — a burgonya betegségét, mely egykoron általánossá vált. Akkor is özönlött a sok tanácsvélemény, kísérlet stb., tenyésztették a burgonyát magból, Amerikából hozott magból és gumókból, és nem használt semmit; s a baj azután mégis megszűnt általános lenni. Miért? Szerintem azért, mert az emberek foglalkoztak vele, főleg pedig *nem követelték többé, hogy a burgonya a legelhanyagoltabb talajban ép és bőtermő legyen; kezdtek válogatni, a földben és magban egyaránt, s a növény legyözte parasita gombáit.*

Mielőtt, hogy konkrét javaslatot tennék, még egy ügy az, melyre megjegyzésem van.

A phylloxera ügyében számos kormányrendelet, számos bizonyítvány látott napvilágot, mely ezt vagy ama szőlőtelepet „*phylloxera-mentesnek*“ állította.

Azt kérdem, hogy hívják azt a közeget, a melynek jelentésin e rendeletek és bizonyítványok alapúlnak? *mi az ő eljárása*, melynek alapján bizonyítványok iratnak, melyek szerint száz holdnyi területű, sok százezer tókéet számláló szőlőtelepek „*phylloxera-mentesek*“?

Mert — bocsánatot kérek — én nem képzelhetem magamnak azon eljárást, melynek segítségével egy, a *föld alatt* lévő gyökeken létező baj, millió tókéen, úgyszólván, a madártávlatból észrevehető lenne; annál kevésbbé, mert megjegyzendő, hogy a phylloxera támadásai az első évben a növény földfeletti részén észre sem vehetők!

Úgy tudom, hogy francia földön a tudomány legmagasabb foruma tette magáévá az ügyet, s a kiket ez a kutatásokkal megbizott, azoknak a Pasteur-éval mérkőzik a nevek; Németország a berlini muzeumhoz fordúlt, s egy Gerstäcker-re bízta az ügynek állattani, igen fontos részét; — itt azután elmondhatni, hogy ország világ tudja, mit tartson a phylloxera ügyében tett és teendő enun-tiátiókról: az intézetek a tapasztalatok ösvényére léptek és kiküldték

legjobb *szakzoológusaikat*. Minálunk, tudtom szerint, a m.-óvári gazdasági intézet a döntő közeg.

Bármilyen tisztelettel viseltetem is ez intézet iránt, nem tudom, hogy a zoologia kérdéseiben szerzett volna magának auctoritási jogot, olyat a minőben a British Muzeum vagy a berlini Muzeum részesül; már pedig a phylloxera körül ez kell, igen specialis, mély *állattani szakértelem* kell, ilyet pedig a világ leghiresebb gazdasági tanintézete sem arrogál magának, igen természetesen, mert, nem „*állattani*“, hanem „*gazdasági*“ intézet.

Mindezek után én azt tartom, hogy a kormány háromféleképpen fordítsa figyelmét.

1-szor. Döntesse el praktikus szőlősgazdák által a megtámadott szőlőterületek mivvelési módját.

2-szor. Döntesse el a föld- és vegytani intézetből kiküldött szakemberek által a talaj kérdését (átalános minőségre és mivvelési állapotára nézve).

3-szor. A tisztán állattani kérdést bizza oly állattani szaktekintélyre, a ki a parasitizmussal s a zoológiának idetartozó vagy rokon szakaival tüzetesen foglalkozik.

Ezeknek a működése az Akademiában lenne összpontosítandó, s innen vehetné azután a miniszterium rendeleteinek szakszerű alapját.

Így lehetne constatólni: vajjon a phylloxera vastatrix előszeretettel viseltetik-e bizonyos mivvelési mód iránt? melyik az? mi benne az irrationális?

Ezeknek a megalapítása módot nyújtana a gazdának, hogy a mivvelési módot módosítsa s kerülje el a veszedelmet — a meny nyire lehet.

És ha nem itt fekszik a baj, akkor ezt is csak szaktekintélyek combinálásából álló bizottság, mely a baj helyszínén működne, alapíthatná meg, és — ezt is jól tessék megjegyezni — reánk nézve sem Franciaország sem Németország nem lehet mindenben mérvadó, mert saját viszonyaink vannak.

HERMAN OTTÓ.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.